

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
SREDNJOBOSANSKI KANTON
OPĆINA BUGOJNO**

**DOKUMENT OKVIRNOG BUDŽETA OPĆINE
BUGOJNO ZA PERIOD 2023.-2025. GODINU**

Bugojno, juni 2022. godine

SADRŽAJ

1. Uvod.....	3
2. Smjernice ekonomske i fiskalne politike za period 2023-2025 godine	5
3. Srednjoročna makroekonomska prognoza i fiskalna strategija BiH	9
4. Makroekonomska analiza za FBiH, SBK i Općinu Bugojno.....	13
5. Projekcije prihoda SBK za 2022. i za period 2023-2025.....	19
6. Projekcije Budžeta Općine Bugojno za period 2023-2025	22
6.1 Projekcije prihoda i primitaka za period 2023-2025.....	22
6.2. Projekcije rashoda i izdataka po ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji za period 2023- 2025.....	26
7. Pregled programa aktivnosti budžetskog korisnika, Jedinstvenog organa uprave sa potrošačkim jedinicama, za period 2023-2025 godinu.....	31
8. Mjere i preporuke za upravljanje prihodima, primicima, rashodima i izdacima u budžetu Općine Bugojno.....	33

1. Uvod

U skladu sa Zakonom o Budžetima FBiH (Službene novine FBiH, br. 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19) urađen je dokument okvirnog Budžeta Općine Bugojno (skraćeno: DOB) za period od 2023. do 2025. godine, koji služi kao polazna osnova za izradu Nacrta i Prijedloga Budžeta za 2023. godinu i koji sadrži projekcije Budžeta Općine Bugojno za 2023., 2024. i 2025. godinu. Dokument okvirnog budžeta (DOB) predstavlja kratkoročnu i srednjoročnu ekonomsku i fiskalnu prognozu za društveno-ekonomsko okruženje, a u okviru kojeg se projicira ekonomski i fiskalni položaj općine u trogodišnjem periodu. Smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnji period sa viših nivoa vlasti (BiH, FBiH i SBK) trebale bi biti objavljene prije početka mjeseca juna u tekućoj fiskalnoj godini, kako bi javne uprave na lokalnom nivou (Općinski organi uprave) dobile pravovremeno informacije i statističke podatke koji su osnova za izradu Općinskog dokumenta okvirnog Budžeta za naredne tri godine. Zakonom o budžetima u FBiH („Sl. novine Federacije BiH“, br. 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19), propisan je budžetski kalendar kojim su utvrđeni krajnji rokovi za svaku fazu budžetskog planiranja i kojim je predviđeno da DOB za naredne tri godine, kao jedinstven dokument, vlada odnosno općinski načelnik razmatra i usvaja do 30. juna tekuće godine.

Teškoća za primjenu ovako definisanih zakonskih odredbi predstavljaju činjenice da su Zakonom o budžetima u FBiH definisane iste procedure i rokovi za pripremu budžetskih dokumenata za sve nivoe vlasti, stoga je potrebno u fazi pripreme navedenih dokumenata bazirati se na smjernicama ekonomske i fiskalne politike viših nivoa vlasti koje općine ne dobivaju u periodu pripreme svojih budžetskih dokumenata, odnosno činjenica je da smjernice za naredne tri godine sa viših nivoa vlasti (FBiH, SBK) uglavnom nisu dostupne u roku Općinskim organima uprave. Napominjemo da je u 2020. i 2021. godini zbog negativnog uticaja pandemije izazvane Corona virusom "COVID 19" nastala globalna ekonomska kriza praćena sa inflacijom (općim rastom cijena) i zbog toga očekuje se nastavak usporenog ekonomskog razvoja u 2022. godini na svim nivoima vlasti BiH, što će negativno uticati na priliv ukupnih prihoda, posebno na priliv poreznih prihoda koji čine prosječno 65-70 % ukupnih prihoda Općinskih budžeta. Zbog navedenih razloga, dokumenti okvirnih budžeta sa viših nivoa vlasti koji su trenutno dostupni i objavljeni prošle 2021. godine nisu u potpunosti relevantni i mogu se samo dijelom razmatrati prilikom projekcije Budžeta za naredne tri godine.

Imajući u vidu navedeno, izrada Dokumenta okvirnog Budžeta općine Bugojno za period 2023.-2025. temelji se na slijedećim dokumentima/informacijama: 1) Procjenama i projekcijama prihoda Srednjobosanskog kantona i Općina za period 2023.-2025. godine (dostavljeno Općini Bugojno od ministarstva finansija SBK, maj 2022), 2) Projekcijama prihoda od indirektnih poreza za razdoblje 2023.-2025. godine objavljenim od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Uprave za indirektno oporezivanje, 3) Izvještajima o izvršenju budžeta Općine Bugojno za 2021 godinu i za period 01.01.2022. do 31.03.2022. godine (kompletirano u martu i aprilu 2022.), 4.) DOB FBiH za 2022-2024. god i DOB SBK za 2022-2024. god., 5.) Statističkim podacima objavljenim u Statističkom godišnjaku i mjesečnim statističkim pregledima Federacije Bosne i Hercegovine za 2021. i 2022. god. (Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2022. godine), 6) Socioekonomskim pokazateljima po općinama u FBiH (Federalni zavod za programiranje, juni 2022), 7) Statističkim podacima od Direkcije za ekonomsko planiranje BiH (maj, 2022), 8) Biltenu Zavoda za zapošljavanje SBK (januar, 2022.), 9) Smjernicama ekonomske i fiskalne politike FBiH i SBK za razdoblje 2022-2024. (maj,2022), 10) Informacijama Općinskih službi (budžetskih korisnika) po osnovu dostavljene instrukcije br.1 za izradu DOB-a za period 2023-2025. godinu. 11) Ministarstvo finansija i trezora BiH, Globalni okvir fiskalnog bilansa u BiH 2022-2024, (mart 2022). **Napomena:** Statistički podaci od prethodno navedenih Zavoda, direkcija, ministarstava i drugih institucija uglavnom nisu ažurirani proteklih mjeseci 2022. godine tako da su se za makroekonomsku analizu dijelom koristili podaci iz prethodnih godina.

Procjena prihoda, primitaka i rashoda i izdataka za Općinu Bugojno za period 2023.-2025. godine je dostavljena ministarstvu finansija SBK dana 27.05.2022. godine, koja je urađena na osnovu izvještaja o izvršenju budžeta Općine za 2021. godinu, za period 01.01.-31.03.2022., izvršenja budžeta za period 01.04.-31.05.2022. godine kao i dostavljenim projekcijama poreznih prihoda od ministarstva finansija SBK za Općinu Bugojno. Važno je imati u vidu da DOB predstavlja osnovu za planiranje godišnjeg budžeta i nije limitirajući faktor planiranja prihoda i izdataka prilikom donošenja dokumenata Budžeta, ali treba predstavljati gornju granicu rashoda za trogodišnji period prilikom pripreme budžetskih dokumenata iako je, uzimajući u obzir trenutne okolnosti (ekonomska kriza i inflacija izazvana pandemijom i ratom u Ukrajini), gotovo nemoguće postići identične vrijednosti projiciranih DOB-om i nacrtom, odnosno prijedlogom budžeta.

2. Smjernice ekonomske i fiskalne politike za period 2023-2025 godine

Savremena makroekonomska politika sastoji se od kombinacije mjera iz više segmenata: ekonomske, monetarne, politike platnog bilansa, dohodaka, cijena, te fiskalne politike. Fiskalna politika se može definisati kao svjesna promjena prihoda i rashoda kojima je svrha ostvarivati makroekonomske ciljeve ekonomske politike, poput pune zaposlenosti, stabilnih cijena, zadovoljavajuće stope privrednog rasta i ostvarenja eksterne ravnoteže. Pod fiskalnom politikom podrazumijeva se ponajprije upravljanje budžetskim prihodima u svrhu finansiranja javnih rashoda. Cilj je postići ekonomski rast uz istovremeno visoku zaposlenost i nisku inflaciju, a isti je u potpunosti ostvariv jedino uz kombinaciju instrumenata fiskalne politike.

Svrha smjernica ekonomske i fiskalne politike je prvenstveno definisati smjer i ciljeve ekonomske i fiskalne politike, kao i visinu finansijskih planova budžetskih i vanbudžetskih korisnika, s fokusom na dalju provedbu fiskalne konsolidacije i politike smanjenja/ograničavanja javne potrošnje na svim nivoima vlasti u BiH. Smjernice trebaju da sadrže: Strateške ciljeve ekonomske i fiskalne politike, Osnovne makroekonomske pokazatelje, Osnovne pokazatelje ekonomske i fiskalne politike, pretpostavke društvenog i privrednog razvoja za fiskalnu i za slijedeće 2 godine, Procjenu prihoda budžeta i predviđene promjene javnog duga i strategiju upravljanja dugom. Cilj Smjernica jeste uputiti djelovanje federalnih i kantonalnih ministarstava i institucija, te jedinica lokalne samouprave na politike i aktivnosti koje će najviše doprinijeti ostvarenju definisanih strateških ciljeva. Iako su pandemija COVID-19 i rat u Ukrajini doveli do značajnih negativnih socijalnoekonomskih posljedica, projekcije za naredno srednjoročno razdoblje prate pretpostavku o postupnom oporavku ekonomije i pozitivnim kretanjima ključnih makroekonomskih pokazatelja u BiH. Naime, nakon pada realnog BDP-a u 2020. godini od – 3,2 %, u srednjoročnom razdoblju u domaćoj privredi, predviđa se postupni oporavak ekonomske aktivnosti. U 2022. očekuje se realni rast BDP-a od 2,1 %, kojega će pratiti rast od 3,1 % u 2023., 3,0 % u 2024. i 3,4 % u 2025. godini.

Vlada Federacije BiH je na 256. sjednici održanoj 18. februara 2021. godine usvojila Strategiju razvoja Federacije BiH 2021. - 2027. Riječ je o integriranom, multisektorskom strateškom dokumentu koji definira javne politike i usmjerava socioekonomski razvoj na teritoriju Federacije BiH. Ona je temelj za izradu mandatnih i godišnjih programa rada Vlade FBiH, programa javnih investicija (PJI), trogodišnjih i godišnjih planova rada federalnih ministarstava i institucija, dokumenta okvirnog proračuna i godišnjeg

proračuna. Strategija je podloga za usklađivanje i izradu sektorskih i strategija razvoja kantona i jedinica lokalne samouprave. Ovim dokumentom su definirana četiri strateška cilja i 18 prioriteta, a unutar ciljeva i prioriteta je definirano 78 mjera za implementaciju. Strateški ciljevi su: 1) Ubrzan ekonomski razvoj 2) Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj 3) Resursno efikasan i održiv razvoj 4) Efikasan, transparentan i odgovoran javni sektor. U narednom srednjoročnom razdoblju Vlada Federacije BiH planira nastaviti s provedbom mjera za ublažavanje negativnih posljedica pandemije, odnosno za oporavak i stabiliziranje gospodarstva. Planira se provođenje mjera štednje u javnom sektoru ograničavanjem rasta broja zaposlenih i rasta izdataka i doprinosa na plaće. Za ublažavanje negativnih posljedica na privredu planiraju se sredstva za Fond za ekonomsku stabilizaciju koji će se dodijeliti najugroženijim privrednim subjektima, ali i za kapitalna ulaganja i ključne ekonomske aktivnosti. Oporavak ekonomije ostvarit će se jačanjem kreditnog potencijala putem Jamstvenog fonda, što će osim povećanja bankarske aktivnosti utjecati i na poboljšanje likvidnosti i investicijske aktivnosti gospodarskih subjekata. Vlada FBiH također je planirala projekte zapošljavanja s ciljem kompenzacije izgubljenih poslova i obnavljanja trenda rasta zaposlenosti prije pandemije. U skladu sa usvajanjem strategije razvoja Federacije BiH 2021.- 2027., usvojena je i Strategija razvoja SBK za razdoblje 2021. – 2027. godina (april 2021.). Strategija razvoja predstavlja ključni strateško-planski dokument koji treba poticati i usmjeravati budući rast i razvoj SBK. Strategija je urađena uz uvažavanje postojećih strateških dokumenata po vertikalnoj i horizontalnoj razini, postojećeg socio-ekonomskog stanja i razvojnih prioriteta i potreba Kantona, raspoloživih i budućih kapaciteta. Strategijom razvoja definirano je ukupno 185 strateških projekata organiziranih u 38 mjera i 12 prioriteta. Strategijom razvoja SBK predviđen je najveći iznos finansijskih sredstava za implementaciju drugog strateškog cilja i to 66,6 % (prvog 30,9 % i trećeg 2,5 %). Ukupna vrijednost planiranih strateških projekata iznosi oko 421 milijuna KM. Postotak planiranih sredstava koji se odnosi na budžetska sredstva je 51 % dok se preostalih 49 % odnosi na ostale izvore financiranja. Ovom Strategijom SBK će biti zvanično zastupljen u participativnoj izradi Strategije razvoja FBiH i time će biti kompatibilna sa strategijom na razini države BiH, kako bi se osiguralo da se prioriteti SBK izraze i na federalnom i državnom nivou. **U skladu sa navedenim strategijama razvoja potrebno je da i Općine urade svoje vlastite srednjoročne strategije razvoja za isti period kako bi došlo do harmonizacije razvoja svih nivoa vlasti i kako bi se planirani**

infrastrukturni projekti općina/lokalnih samouprava u narednim godinama mogli realizirati kroz budžet uz pomoć viših nivoa vlasti.

Prema preliminarnim procjenama, a na osnovu objavljenih saopćenja Federalnog zavoda za statistiku za mjesec mart 2022. godine u odnosu na mart 2021., index obima industrijske proizvodnje u FBiH je iznosio 106,3. Prosječan broj zaposlenih u FBiH u mjesecu martu 2022. godine je bio 531.868 dok je prosječan broj zaposlenih u 2021. godini iznosio 525.397. Ukupan izvoz za mjesec mart 2022. u FBiH je iznosio 1,07 milijardi KM dok je u februaru 2022. bio 918,09 miliona KM, što ukazuje na rast izvoza od 17 % za navedeni period. Također evidentiran je i rast uvoza u mjesecu martu 2022. u odnosu na februar 2022. za 19,1 %.

Iz prethodnih projekcija i statističkih podataka vidljivo je da će u narednom periodu u 2022. godini doći do postepenog povećanja obima izvoza, uvoza, broja zaposlenih ali i daljnjeg rasta cijena i inflacije zbog negativnog uticaja pandemije COVID-19 i rata u Ukrajini u proteklom periodu na globalno tržište roba i usluga.

Uzimajući u obzir da vanjsko okruženje predstavlja glavnu strukturnu odrednicu većine ekonomskih kretanja u BiH, ono isto tako predstavlja i potencijalni izvor rizika za domaća ekonomska kretanja. Eskalacija globalnih izazova kao što su pandemija virusa "COVID 19", trgovinski ratovi, inflacija, rat u Ukrajini kao i usporeni rast BDP u regionu odrazit će se negativno i na ekonomski rast BDP-a u BiH u 2022 godini. To će rezultirati i dalje slabijom izvoznom potražnjom, odnosno usporavanjem prosječne stope rasta robnog izvoza, te će imati negativan uticaj na priliv kapitala, posebno uzevši u obzir da zemlje EU predstavljaju ključni izvor za eksterno finansiranje u BiH. Pored eksternih, potencijalni rizik za ostvarivanje makroekonomskih projekcija predstavljaju i rizici internih dinamika. Osnovni interni rizik koji bi mogao imati negativan uticaj na ekonomski rast vezan je za proces formiranja vlasti na svim nivoima vlasti BiH i nastavak nesuglasica oko reformskih procesa. Rizik u srednjem roku predstavlja i migracija stanovništva, koja dodatno prijeti smanjenju ljudskih resursa i produktivnosti, a samim time i projiciranom ekonomskom rastu.

Fiskalna politika u 2022. godini i u narednom srednjoročnom periodu treba biti fokusirana na posebnim mjerama za podršku privatnom sektoru i javnim infrastrukturnim radovima kao i mjerama u borbi protiv korupcije u cilju povećanja fiskalnog prostora politikama koje promovišu dugoročni rast i suzbijanje sive ekonomije. Ključne aktivnosti prvenstveno podrazumijevaju djelovanje u pravcu stvaranja povoljnog i stabilnog

poslovnog okruženja, atraktivnog za povećan priliv i domaćih i stranih investicija, kao glavnog generatora srednjoročnog makroekonomskog rasta.

Kontrola trošenja i dodjele javnih sredstava kroz transfere, odnosno subvencije bi se trebala pojačati implementacijom programskog budžetiranja na nivou Federacije BiH, Kantona i Općina. Stabilna fiskalna politika kroz restrikciju javne potrošnje je polazna osnova djelovanja po pitanju provedbe odgovorne politike upravljanja javnim rashodima. Preporuka je za sve nivoe vlasti provođenje restriktivne javne potrošnje u periodu 2023-2025. godina, s ciljem održavanja stabilnog finansijskog sistema i budžetske ravnoteže, te jače kontrole nad javnom potrošnjom. Provedba navedenih mjera i aktivnosti, uz fokus na nastavak provođenja mjera smanjenja ukupnih rashoda i izdataka, i zajedno sa efektima poreznih politika, omogućit će stvaranje fiskalnog prostora za javne investicije i kapitalne projekte, što će u konačnici pridonijeti stabilnosti javnih finansija na svim nivoima vlasti. Također, bitno je napomenuti da je za kreiranje fiskalnih i razvojnih politika od izuzetnog značaja i sagledavanje stanja i projekcija javnog duga. Da bi se održala stabilnost fiskalnog sistema i obezbijedio osnov za razvojne inicijative, zaduživanje treba biti na realnim i održivim osnovama na svim nivoima vlasti.

U skladu sa navedenim smjernicama za više nivoe vlasti, potrebno je da Općina Bugojno slijedi iste kako bi se najprije stabilizirao općinski budžet za 2022. godinu i što realnije planirali prihodi, primici, rashodi, izdaci i finansiranje za period 2023-2025. godinu. Priliv prihoda budžeta Općine Bugojno za period 01.01.-31.03.2022. godine je bio na zadovoljavajućem nivou, međutim zbog situacije oko pandemije u BiH i rapidne inflatorne stope, potrebno je posebno pratiti mjesečni priliv poreznih prihoda koji će po dostavljenim projekcijama od SBK u narednim godinama imati uspone i padove. Zbog toga je od krucijalne važnosti da Općinski Načelnik zajedno sa Općinskim službama (potrošačkim jedinicama) i Općinskim vijećem narednih mjeseci usaglasi stavove oko izrade Nacrta budžeta za 2023. godinu odnosno za naredne tri godine, u skladu sa Zakonom o Budžetima FBiH, na način da se smanji javna potrošnja odnosno da se smanje rashodi na stavkama u budžetu koji nisu od prioritarnog značaja za srednjoročni ekonomski razvoj a tu se prije svega misli na dio tekućih transfera koji ne doprinose makroekonomskoj dugoročnoj stabilnosti. S druge strane, subvencije javnim preduzećima za investicione i infrastrukturne projekte i subvencije malim i srednjim preduzećima i registrovanim poljoprivrednim gazdinstvima trebaju biti prioritet za naredne tri godine.

3. Srednjoročna makroekonomska prognoza i fiskalna strategija BiH

Tabela 1. Makroekonomske projekcije BiH za period 2021. - 2025. godine

INDIKATOR	ZVANIČNI PODACI	PROJEKCIJE				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nominalni BDP u mil KM	35.436	37.578	39.590	41.344	43.303	45.489
Nominalni rast u %	-3,0	6,0	5,4	4,4	4,7	5,0
BDP deflator (prethodna godina = 100)	100,2	100,6	103,2	101,3	101,7	101,6
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	35.376	37.344	38.364	40.802	42.568	44.790
Realni rast u %	-3,2	5,4	2,1	3,1	3,0	3,4
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	-1,0	2,0	6,0	1,8	1,7	1,5
Potrošnja u mil KM	32.360	34.018	35.994	37.104	38.186	39.299
Realni rast u %	-2,3	3,7	0,5	1,2	1,2	1,3
Vladina potrošnja u mil KM	7.129	7.272	7.504	7.722	7.961	8.200
Realni rast u %	1,3	1,3	0,7	0,4	0,6	0,5
Privatna potrošnja u mil KM	25.232	26.747	28.489	29.382	30.225	31.099
Realni rast u %	-3,2	4,4	0,5	1,4	1,4	1,5
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	7.779	8.520	9.061	9.700	10.650	11.700
Realni rast u %	-4,1	4,8	0,7	5,1	7,8	7,8
Vladine investicije u mil KM	1.674	1.683	1.758	1.931	1.931	2.553
Realni rast u %	80,5	-1,0	2,7	7,6	11,7	11,7
Privatne investicije u mil KM	6.105	6.838	7.302	7.770	8.430	9.147
Realni rast u %	-15,0	6,4	0,3	4,5	6,8	6,8
Uvoz u mil KM	16.601	21.118	25.190	26.976	28.588	30.548
Nominalni rast u %	-14,8	27,2	19,3	7,1	6,0	6,9
Realni rast u %	-13,6	12,3	6,1	4,1	4,0	4,6
Izvoz u mil KM	11.820	16.142	19.586	21.370	23.129	25.042
Nominalni rast u %	-17,5	36,6	21,3	9,1	8,2	8,3
Realni rast u %	-16,1	20,6	10,6	6,9	6,2	6,1
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	18,5	19,6	19,4	20,2	21,3	22,8
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.286	-1.155	-1.539	-1.488	-1.334	-1.312
Rast u %	29,5	-11,2	33,3	-3,3	-10,4	-1,6
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-3,7	-3,1	-3,9	-3,6	-3,1	-2,9

Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP), mart 2022. godine

U osnovnom scenariju makroekonomske projekcije za period 2021-2025 (Tabela 1.) projekcije se zasnivaju na pretpostavkama da će tokom 2022.godine doći do umjerenog ekonomskog rasta. Ključno uporište za ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u periodu 2023-2025. godine predstavljat će kretanja u privrednoj aktivnosti u vanjskom okruženju, kao i doprinos unutarnje dinamike u stvaranju ekonomskog rasta. Osim tog poboljšanja vanjskog okruženja, vrlo važan preduvjet za oporavak ekonomskog rasta u zemlji u tom razdoblju bit će i institucionalni kapacitet zemlje u provedbi strukturnih reformi kako bi se ojačao doprinos unutarnje dinamike u njezinu stvaranju. Pod pretpostavkom da će se te okolnosti ostvariti u skladu s projekcijama DEP-a za period 2023- 2025., nešto snažniji ekonomski oporavak očekuje se u Bosni i Hercegovini s prosječnom realnom stopom BDP-a od preko 3 % na godišnjoj razini (2023: 3,1 %, 2024: 3,0 % i 2025: 3,4 %).

Prema podacima i projekcijama Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) i Federalnog ministarstva finansija (navedeni u tabeli 1.), može se vidjeti da se u 2020. godini u BiH desio pad realnog BDP-a od -3,2 %, dok se zbog trenutne ekonomske stabilizacije očekuje rast od 2.1 % u 2022. godini, u 2025. godini realan rast BDP trebao bi biti približno na nivou kao što je bio u 2019. godini.

S obzirom na visoku razinu javne potrošnje u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u Bosni i Hercegovini u 2022. godini, očekuje se postupna stabilizacija javnih finansija u narednom razdoblju kroz smanjenje javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda kako bi se ograničio rast javne potrošnje. U razdoblju 2023.- 2025. godine u Bosni i Hercegovini se očekuje povećanje ukupnih investicija u stalna sredstva po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od oko 6,5 % (2023: 5,1 %, 2024: 7,8 %, 2025: 7,8 %).

Osim povećanja privatnih ulaganja, koja čine većinu ukupnih ulaganja (oko 80 % ukupnih ulaganja), očekuje se značajniji doprinos javnih ulaganja. Smatra se da bi napredak u procesu evropske integracije, u kombinaciji s unapređenjem poslovnog okruženja kroz reformske procese mogao povećati interes domaćih i stranih investitora za ulaganja u Bosnu i Hercegovinu. S druge strane, s obzirom na strukturu i položaj ekonomije Bosne i Hercegovine, javna ulaganja su nešto važnija poluga za poticanje ekonomskog rasta u srednjoročnom razdoblju.

Projekti u sklopu izgradnje cestovne infrastrukture i energetske projekata, kao i dostupnost sredstava od međunarodnih finansijskih institucija, mogli bi rezultirati

godišnjim povećanjem javnih investicija od oko 11 %, uz njihovu adekvatnu i pravovremenu provedbu. Tako bi se u srednjoročnom razdoblju udio javnih ulaganja u BDP-u u Bosni i Hercegovini povećao na oko 3 % BDP-a.

Stabilno vanjsko okruženje uz unapređenje industrijske baze i podizanje konkurentnosti u zemlji preduvjet su za unaprjeđenje vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod materijalizacijom ovih vanjskih pretpostavki u razdoblju 2023-2025., može se očekivati povećanje vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. U ovom slučaju, u Bosni i Hercegovini se može očekivati prosječni godišnji realni rast izvoza od 6 % pri čemu bi projicirani rast roba i usluga bio prilično ujednačen. Tako bi se u tom razdoblju, zahvaljujući tom rastu izvoza, udio izvoza u BDP-u povećao na oko 40 % na kraju 2025. godine. S druge strane, očekuje se da će se uvoz tijekom istog razdoblja kretati po nešto sporijoj godišnjoj stopi rasta od 4 %.

Preduslov za materijalizaciju navedenih projekcija makroekonomskih pokazatelja predstavlja prevazilaženje novonastalih izazova u što kraćem roku. S druge strane, prijetnju realizaciji ovih projekcija predstavljaju i unutrašnji izazovi odnosno unutrašnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje rizike predstavljaju složeni sistem donošenja odluka i usporen tempo provođenja ekonomskih reformi u zemlji. Eventualna kašnjenja u procesu formiranja vlasti i provođenju reformi će se negativno odraziti na planiranu dinamiku izvršenja javnih investicija što bi se sigurno odrazilo i na ukupni ekonomski rast. Što se tiče rizika u srednjem roku za period 2023.-2025. godina, oni se odnose na moguće produljenje krize uzrokovane epidemijom COVID-19, inflacijom i daljnje slabljenje privredne aktivnosti u zemljama EU-a, što se uglavnom odnosi na zemlje poput Njemačke i Italije. Naime, pogoršanje ekonomskih mogućnosti u vanjskom okruženju vrlo vjerojatno bi ugrozilo pretpostavke u osnovnom scenariju. S druge strane, takva kretanja u međunarodnom okruženju usporila bi planirani ekonomski oporavak zemlje u srednjoročnom razdoblju zatim poticala migraciju stanovništva iz Bosne i Hercegovine posebno mladog, obrazovanog i stručnog kadra što bi moglo rezultirati smanjenjem produktivnosti i sporijim rastom BDP-a od projektovanog.

Na bazi projekcija DEP-a u 2022. godini mogao bi se očekivati nominalni rast uvoza i izvoza (uz rast uvoza od 7 % te rast izvoza od 8 %). Kao udio u BDP-u, bilans tekućeg računa za 2022. godinu (prema projekcijama DEP-a) iznosio bi oko -3,9 %, dok bi se za period 2023-2025. godina moglo očekivati da ostane na približno istom nivou (u intervalu od -3,6 % do -2,9 % BDP-a).

Projekcija DEP-a pokazuje da bi se u Bosni i Hercegovini u periodu 2023.-2025. moglo očekivati povećanje ukupnog izvoza sa godišnjim realnim stopama rasta od 6,9 %, 6,2 % i 6,1 % u realnom smislu i respektivno. Ovo povećanje izvoza uvjetovano je stabilnom izvoznom tražnjom, proširenjem proizvodne baze i podizanjem konkurentnosti u zemlji. S druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji, odnosno rast domaće potražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora kroz nešto brži rast potrošnje i investicija trebali bi rezultirati i povećanjem BiH uvoza. Prema projekcijama DEP-a očekuje se da reale stope rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvoz i trebale bi se kretati 4,1 % u 2023. godini, 4,0 % u 2024. godini, i 4,6 % u 2025. godini. Više stope rasta izvoza od uvoznih u srednjem roku bi trebale rezultirati povećanjem izvozne zastupljenosti u BDP-na oko 40 % zaključno sa 2025. godinom. S druge strane, obzirom na nešto sporiji rast uvoza očekuje se da bi se zaključno sa 2025. godinom uvoz u okviru BDP-a trebao zadržati na oko 55 % BDP-a.

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH procjenjuje da će neizvjesnost uzrokovana pogoršanjem epidemiološke situacije prolongirati očekivani proces ekonomske stabilizacije i oporavka u drugu polovicu 2022. godine, a u skladu sa trenutnim procjenama kretanja prihoda, uvažavajući posebno sada nužnost smanjenja ukupne javne potrošnje u BiH, te sagledavajući potrebe i nadležnosti svih institucija u BiH, predviđeni iznos sredstava za finansiranje institucija BiH, a koji proističu iz prihoda od indirektnih poreza za 2023., 2024. i 2025. godinu je na nivou od 819,0 miliona KM. Preostali iznos prihoda od indirektnih poreza dijelit će se u skladu sa važećim zakonskim rješenjima. (Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Globalni okvir fiskalnog bilansa u BiH 2022-2024, mart 2022)

Direkcija za ekonomsko planiranje opreznije je projicirala realni rast ekonomije Bosne i Hercegovine u 2022. godini u odnosu na projekcije MMF-a i Svjetske banke i to od 2,1 %, te u periodu 2023.-2025. rast po prosječnoj stopi od 3,2 %. U drugoj polovini 2022. godine se projicira stabilizacija industrijske proizvodnje, a u narednom srednjoročnom periodu i povećanje obima proizvodnje na koji će najveći utjecaj imati kao i do sada aktivnosti i stabilizacija okruženja, ali i unaprijeđenje u oblasti industrije u zemlji putem provođenja reformi koje bi trebale unaprijediti konkurentnost BiH industrijskih proizvoda.

U periodu 2023.-2025. godine na tržištu rada projicira se blago poboljšanje usljed pozitivnih ekonomskih aktivnosti u okruženju i u zemlji. Na rast broja zaposlenih će

prvenstveno utjecati oporavak oblasti koje su u pandemiji imale najveći gubitak zaposlenih kao što su industrija, trgovina, hotelijerstvo i ugostiteljstvo (projicira se rast zaposlenosti od 1 % - 1,5 % u periodu 2023.-2025. godine. Uprkos predhodno navedenom, trenutni rast stope inflacije će negativno uticati na kupovnu moć potrošača a kako Vlade na svim nivoima vlasti ne potiču rast plaća u skladu sa rastom cijena u konačnici će se umanjiti ukupna potrošnja što će u konačnici negativno uticati na sveukupnu ekonomiju BiH.

4. Makroekonomska analiza za FBiH, SBK i Općinu Bugojno

Dok je u periodu od 2016. do 2020. godini u Federaciji BiH zabiljeжан rast BDP-a po prosječnoj realnoj stopi od 3,2 %. U 2020. godini zbog krize uzokovane pandemijom COVID-19 ostvaren je realni pad BDP-a od - 3,6 %, a u 2021. godini ostvaren je postepeni oporavak te rast ekonomije Federacije BiH. Prema statističkim podacima u 2021. godini u FBiH je došlo do rasta ukupne industrijske proizvodnje za 9,8% u odnosu na prethodnu godinu. Zvanično objavljeni podaci obima industrije u Federaciji BiH za prvi kvartal 2022 godine ukazuju na postepeni oporavak ove oblasti dok je u aprilu 2022. godine došlo do pada obima industrije zbog globalne krize uzrokovane ratom u Ukrajini i rastom inflacije. Nakon prvog mjeseca u kojem je zabilježen nizak rast od 1,5 %, u drugom mjesecu počinje rast obima industrije od 5,4 %, te značajni rast od 18,7 % u trećem mjesecu 2022. godine. U trećem mjesecu ostvaren je rast u svim oblastima proizvodnje, a posebno u proizvodnji kapitalnih i trajnih proizvoda za široku potrošnju te intermedijarnih proizvoda. Poslije rasta u 2021. godini, u narednom srednjoročnom periodu, projicira se nestabilan rast ekonomije. Za stabilan rast, vlade svake pojedine zemlje trebaju poduzeti ciljane politike i mjere koje će najviše doprinijeti oporavku ekonomije, odnosno doprinijeti faktorima koji imaju najveći utjecaj na rast ekonomije.

Trgovinski deficit Federacije BiH u 2021. godini ostvaren je u iznosu od 5,5 milijardi KM i bilježi povećanje za 15,6 % u odnosu na vanjskotrgovinski deficit u prethodnoj godini. Trgovinski deficit Federacije BiH u maju 2022. godine je iznosio 683,8 miliona KM. U maju 2022. ostvaren je uvoz u vrijednosti 1.751.956.000 KM, što je za 3,2 posto više u odnosu na april 2022., odnosno 48,6 posto više u odnosu na maj 2021.

godine. U periodu januar – maj 2022. izvoz je prosječno rastao svaki mjesec za 2,3 posto, a uvoz za 3,2 posto. Procent pokrivenosti uvoza izvozom u maju je 61 posto, što je za 4 posto manje u odnosu na april 2022. kada je pokrivenost iznosila 65 posto. Index potrošačkih cijena u maju 2022. godine u odnosu na isti mjesec prethodne 2021. godine je veći za 15,1 %, od kojih je najveći rast ostvaren kod cijena prijevoza, hrane i bezalkoholnih pića.

Broj zaposlenih u Federaciji BiH prema prebivalištu zaposlenika na dan 31.05.2022. godine je 535.747. Ovaj broj veći je za 11.658 u odnosu na podatak od 31.05.2021. godine kada je broj zaposlenih bio 524.089. Prosječna mjesečna isplaćena neto-plaća po zaposlenom za april 2022. godine u Federaciji BiH iznosi 1.080 KM i nominalno je niža za 1,5 % a realno za 4,3 %, u odnosu na prethodni mjesec. (Izvor: Zavod za statistiku FBiH, maj 2022.)

U 2021. godini ukupno ostvareni prihodi, primici i financiranje FBiH iznose 4,8 milijardi KM i veći su za 61,6 milijuna KM u odnosu na ostvarenje 2020. godine, a manji za 12 posto u odnosu na planirano prošlogodišnjim Budžetom Federacije BiH. Od ukupno ostvarenih prihoda, primitaka i financiranja, prihodi od poreza ostvareni su u iznosu od 3.867,63 milijuna KM, što je 80,6 posto ukupno ostvarenih. Neporezni prihodi su ostvareni u iznosu od 461,75 milijuna KM, što je 9,62 posto ukupno ostvarenih prihoda, primitaka i financiranja, a primljeni tekući transferi 3,22 milijuna KM. Ukupno obračunati rashodi i izdaci za izvještajno razdoblje iznose 4.765,6 milijuna KM, što je 87 posto u odnosu na planirani Budžet Federacije BiH za 2021. godinu. Rashodi i izdaci na gotovinskoj osnovi iznose 4.551,6 milijuna KM, što je 96 posto ukupno obračunatih. Na rashodovnoj strani je najveći iznos sredstava od 2.898,5 milijuna KM utrošen na socijalna davanja. Na dan 31.12.2021., nakon zatvaranja poslovnih knjiga svih budžetskih korisnika i provedbe poslovnih procedura za zatvaranje fiskalne godine, akumulirani suficit iznosio je 281,7 milijuna KM.

FBiH se sastoji od 10 kantona a Srednjobosanski kanton (SBK) zauzima 3.189 km² površine FBiH i čine ga dvanaest općina: **Bugojno**, Busovača, Dobretići, Donji Vakuf, Fojnica, Gornji Vakuf-Uskoplje, Jajce, Kiseljak, Kreševo, Novi Travnik, Travnik i Vitez, koje čine 12,21 % ukupne teritorije Federacije BiH, odnosno 6,23 % ukupne teritorije Bosne i Hercegovine. Procjene Federalnog zavoda za statistiku pokazuju da u SBK kantonu ima oko 251.000 stanovnika, što je oko 11 % u odnosu na ukupan broj

stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine. Gustoća naseljenosti je nešto ispod prosjeka Federacije BiH (79,0 u SBK naspram 84,5 stanovnika po km² u FBiH).

Posebno u uvjetima ekonomske krize, provedba Reformske agende u cilju apliciranja za članstvo u EU je prioritet. Širok set srednjoročnih prioriteta treba biti prerađen u konkretne inicijalne mjere i pothvate, koji će biti pripremljeni i prilagođeni suočavanjem sa najavljenom recesijom i trebali bi biti provedeni u periodu od 2021 do 2024. godine, sa svakom institucijom pojedinačno i na svim nivoima vlasti. Ove mjere i pothvati trebaju biti razrađeni do daljnjih preciznijih mjera koje će Reformsku agendu pomjeriti s njene početne faze dalje u srednjoročno razdoblje. **Provedba ovog dokumenta značajno i pozitivno će utjecati na ekonomsku i fiskalnu politiku u SBK i njenim općinama.** Prošle 2021. godine usvojen je dokument **Strategije razvoja SBK za razdoblje 2021. – 2027. godina.** Strategija razvoja će predstavljati ključni strateško-planski dokument koji treba poticati i usmjeravati budući rast i razvoj ovog kantona.

Prema statističkim podacima ukupan broj poslovnih subjekata u Federaciji BiH na dan 31. 12. 2021. godine iznosio je 114.867, što je više za 29 % u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan broj poslovnih subjekata u SBK na dan 31.12.2021. iznosi 10.785 i veći je za 2.915 ili 27 % u odnosu na prethodnu godinu. Registriran broj pravnih osoba s 31. 12. 2021. godine u Federaciji BiH iznosi 63.972.. U SBK za isti period broj pravnih osoba iznosi 5.318, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 151. Broj registriranih obrtnika u FBiH sa stanjem na dan 31. 12. 2021. godine iznosio je 52.687, što je više 0,95 % u odnosu na prethodnu godinu, dok u SBK broj registriranih obrtnika iznosi 5.467 što je više za 67 u odnosu na 2020. godinu. Broj poslovnih subjekata u SBK na 1000 stanovnika iznosi 55,4. *(Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja: Socioekonomski pokazatelji po Općinama u FBiH, juni 2022. godine.)*

Tabela 2. Stanovništvo i Struktura poslovnih subjekata u SBK po općinama (stanje 31.12.2021.)

Općine	Stanovništvo	Broj preduzeća				Broj preduzeća na 1000 stanovnika
		Ukupno	Pravne osobe	Jedinice u sistemu pravnih osoba	Obrti	
UKUPNO SBK	247.100	13.700	5.469	2.697	5.534	55,4
Bugojno	30.711	2.235	762	407	1.066	72,8
Busovača	17.599	900	331	128	441	51,1
Dobretići	1.537	41	28	12	1	26,7
Donji Vakuf	13.671	688	240	148	300	50,3
Fojnica	11.495	591	226	106	259	51,4
G.Vakuf-Uskoplje	19.886	848	305	154	389	42,6
Jajce	26.099	1.033	436	220	377	39,6
Kiseljak	20.110	1.349	604	252	493	67,1
Kreševo	4.883	373	204	59	110	76,4
Novi Travnik	23.534	1.032	440	237	355	43,9
Travnik	51.813	2.821	1.109	649	1.063	54,4
Vitez	25.762	1.789	784	325	680	69,4
FBiH	2.168.602	148.168	63.972	31.008	53.188	68,3

Izvor: Federalni zavod za programiranje, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, juni 2022.

Napominjemo da SBK nekoliko godina unazad zauzima tek 7. mjesto od 10 kantona u Federaciji BiH po indeksu razvijenosti. Po izračunu indeksa razvijenosti FZZPR-a u 2021. godini, objavljenim u izvještaju Socioekonomski pokazatelji po općinama Federalnog zavoda za programiranje razvoja, na 1. mjestu po rangi razvijenosti unutar Srednjobosanskog kantona je i dalje općina Vitez, dok je na posljednjem mjestu i dalje općina Dobretići.

Industrijska proizvodnja SBK i Općine Bugojno

U 2021. godini u SBK je ostvaren rast obima industrijske proizvodnje u odnosu na 2020. godinu za 18 %. Najveći doprinos rastu obima industrijske proizvodnje SBK imaju kapitalni proizvodi i trajni proizvodi za široku potrošnju.

U 2021. godini u Federaciji BiH ostvaren je uvoz u ukupnom iznosu od 15.132 mil. KM što je za 29,5 % više u odnosu na 2020. godinu. U SBK uvoz je iznosio 1.117 mil. KM što je za 24,7 % više u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz SBK-a učestvuje u ukupnom uvozu FBiH sa 7,4 %. Povećanje uvoza zabilježeno je u svim općinama SBK, a najviše u Donjem Vakufu za 44,6 %, Bugojnu za 34,4 % i Jajcu za 32,9 %, dok je najmanje povećanje uvoza zabilježeno u općini Busovača za 7,5% u odnosu na prethodnu godinu. Trgovinski deficit u Srednjobosanskom kantonu u 2021. godini bilježi deficit u iznosu od 298 mil. KM i bilježi povećanje za 32,5% u odnosu na prethodnu godinu. Procenat pokrivenosti uvoza izvozom u 2021. godini u SBK je 73,4%.

Općina Bugojno je u 2021. godini ostvarila ukupni izvoz od 80 miliona KM i uvoz u iznosu od 49 miliona KM dok je trgovinski bilans iznosio 31 milion KM. (Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH 2021., Sarajevo, juni 2022.)

Tržište rada SBK i Općine Bugojno

U skladu sa trendovima u 2021. godini u cijeloj BiH i na području SBK vidljiv je pad broja stanovnika, uzrokovan kako padom nataliteta tako i odlaskom radne snage sa područja SBK u inostranstvo. Na navedenu problematiku ukazuje i kontinuirano smanjenje broja učenika na 1.000/stanovnika. U SBK broj zaposlenih u 2021. godini je iznosio 49.930, što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 94 ili 0,2 %. Broj zaposlenih u SBK učestvuje u ukupnom broju zaposlenih u FBiH sa 9,5 %. Smanjenje broja zaposlenih zabilježeno je u polovini općina SBK, najviše u općinama Gornji Vakuf-Uskoplje za 2,3 %, Fojnici za 2,2 % i Travniku za 1,7 %, dok je najveće povećanje broja zaposlenih zabilježeno u Jajcu za 2,5 % i Vitezu za 2,1 % u odnosu na prethodnu godinu. Registrovana nezaposlenost u SBK u 2021. godini iznosi 33.961 lica što je manje za 351 ili 1,0 % u odnosu na prethodnu godinu. Udio nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih u FBiH iznosi 10,9 %. Najveći broj nezaposlenih lica registriran je u općinama Travnik (2,4 % od ukupnog broja nezaposlenih u FBiH) i Bugojno (1,5 %), dok je najmanji broj nezaposlenih osoba registrovan u Kreševu (0,2 %) i Dobretićima (0,02 % od ukupnog broja nezaposlenih u FBiH). Smanjenje broja nezaposlenih registrirano je u većini općina SBK, a najviše u Vitezu za 6,5%, Kreševu za 4,3% i Dobretićima za 3,4%, dok je najveće povećanje broja nezaposlenih registrovano u Donjem Vakufu za 2,4 %, Travniku za 2,2 % i Jajcu za 0,6 % u odnosu na prethodnu

godinu. Stopa nezaposlenosti u SBK u 2021. godini (zvanično registrovani broj nezaposlenih u odnosu na radnu snagu) iznosi 40,5%, što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 0,2 procentna poena (stopa nezaposlenosti u FBiH iznosi 37,2%).

U 2021. godini, u FBiH prosječna mjesečna isplaćena neto plaća iznosi 996 KM i viša je za 4,2 % u odnosu na prethodnu godinu. U SBK prosječna mjesečna neto plaća iznosi 799 KM što je više za 3,2 % u odnosu na 2020. godinu i što je 80,2 % u odnosu na prosjek FBiH. Povećanje prosječne mjesečne plaće zabilježeno je u skoro svim općinama SBK, najviše u Novom Travniku za 6,2 %, D. i G. Vakufu za 5,8 % i Kiseljaku za 4,4 %, dok je jedino smanjenje prosječne plaće zabilježeno u općini Dobretići za 0,6 % u odnosu na prethodnu godinu. *(Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Makroekonomski pokazatelji po kantonima FBiH., Sarajevo, juni 2022.)*

Prema objavljenim podacima u Biltenu Službe za zapošljavanje SBK (januar 2022. godine) na dan 31.12.2021. godine na evidenciji Službe za zapošljavanje Srednjobosanskog kantona bilo je evidentirano ukupno 32.506 osoba, što je u poređenju sa stanjem 31. decembra 2020.godine smanjenje za 265 osoba, ili 0,82 %.

Broj nezaposlenih lica u općini Bugojno sa 31.12.2021.godine je iznosio 4.524 dok je broj nezaposlenih lica na dan 31.12.2020. godine iznosio 5.232. Prema tome, sa 31.12. 2021. godini u Općini Bugojno bilježimo pad broja lica koja traže posao za 708 odnosno za 13,5 % manje u odnosu na 2020. godinu *(Izvor: Bilten Zavoda za zapošljavanje SBK, januar 2022.)*.

5. Projekcije prihoda SBK za 2022. i za period 2023-2025

Strukturu javnih prihoda budžeta SBK čine prihodi po osnovu **poreznih prihoda** (većim dijelom indirektnih poreza- najviše od poreza od PDV-a i direktnih poreza- najviše od poreza na dobit i poreza na dohodak) te **neporeznih prihoda** u vidu prihoda od poduzetničkih aktivnosti i imovine, naknada, pristojbi-taksih, novčanih kazni, doprinosa i drugih prihoda a koji se ostvaruju, prikupljaju i raspoređuju prema važećim propisima na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine. **Ukupni prihodi, primici i finansiranje u budžetu SBK za 2021. godinu su ostvareni u iznosu od 236.8 mil. KM** dok se za 2022. godinu procjenjuju u iznosu od 261.5 mil. KM što predstavlja rast od 9,4 %. Za srednjoročni period SBK od 2023 do 2025 projicirano je ukupno smanjenje prihoda, primitaka i finansiranja od 4,2 % u 2023. godini u odnosu na 2022., dok se u 2024. godini predviđa povećanje od 4,8 % u odnosu na 2023. godinu i u 2025. povećanje od 7 % u odnosu na prethodnu 2024. godinu.

Kretanja prihoda budžeta SBK u razdoblju 2023. – 2025. prvenstveno se temelje na postojećim poreznim politikama, uzimajući u obzir i učinke najavljenih poreznih izmjena, te očekivanim oporavkom gospodarske aktivnosti. Unatoč stabilizaciji epidemioloških prilika povezanih s pandemijom COVID-19, početkom 2022. godine privreda je stavljena pred nove izazove zbog složenih međunarodnih političkih prilika povezanih s ratnim događajima u Ukrajini koja se značajno odražava u globalnim gospodarskim tokovima, prvenstveno iznenadnim i visokim inflatornim skokovima.

- Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa jedinstvenog računa

Prihodi od indirektnih poreza s Jedinstvenog računa su Zakonom o pripadnost javnih prihoda u Federaciji BiH (Službene novine Federacije BiH broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15) su detaljno regulisani raspodjelom prihoda od indirektnih poreza između Federacije, kantona, jedinica lokalne samouprave i direkcije za ceste.

Uzimajući u obzir navedeno, u 2023. godini ukupni prihodi budžeta SBK projicirani su u iznosu od 250,5 milijuna KM. U 2024. ukupni prihodi budžeta SBK će iznositi 262,6 milijuna KM, dok se za 2025. godinu ukupni prihodi predviđaju u iznosu od 281,2 milijuna KM. Po revidiranim projekcijama Sektora za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija, raspodjela prihoda od direktnih (neizravnih) poreza s jedinstvenog računa, ukupno za SBK (Kantonalni budžet i općinski budžeti Kantona)

očekuje se u iznosu od 206,9 milijuna KM u 2023. godini, što predstavlja rast od 5,1 % u odnosu na 2022. godinu. Za 2024. godinu projekcije iznose 217,1 milijuna KM, što predstavlja rast od 4,9 % u odnosu na 2023. godinu, dok se u 2025. godini očekuju u iznosu od 235,1 milijuna KM ili 8,3 % više u odnosu na prethodnu godinu. (Izvor: Ministarstvo finansija SBK, maj 2022). Prihodi od indirektnih (neizravnih) poreza imaju najveći udio u ukupnim prihodima, i kao takvi predstavljaju najznačajniji prihod Kantona.

U **tabeli 3.** je prikaz prihoda od indirektnih poreza Kantona, općina/gradova SBK i posebno za općinu Bugojno sa Jedinštenog računa za 2021. godinu i projekcije za period 2022. - 2025 godina.

Tabela 3. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinštenog računa

Indirektni porezi	Izvršenje 2021	Projekcije 2022	Projekcije 2023	Projekcije 2024	Projekcije 2025
Ukupno	181.128.777	196.917.998	206.945.671	217.052.455	235.110.087
Kanton	149.062.149	164.655.894	175.604.054	184.666.711	200.030.017
(Bugojno)	(4.126.301)	(4.087.791)	(3.971.160)	(4.103.457)	(4.444.843)
Općine/gradovi	32.066.628	32.262.104	31.341.616	32.385.745	35.080.070

Izvor: Projekcije su urađene na bazi ukupnog plana prihoda na Jedinštenom računu, preuzetog od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA), maj 2022. godine.

U **tabeli 3.** su posebno prikazane projekcije prihoda od indirektnih poreza za Općinu Bugojno koji su po izvršenju u 2021. godini iznosili 4.126.301 KM. Za 2022. godinu procijenjeno je da će ovi prihodi biti za 0,95 % manji u odnosu na 2021.

Za 2023., 2024. godinu prihodi od indirektnih poreza za Općinu Bugojno se projiciraju da će biti manji u odnosu na izvršenje u 2021. godini za 3,76 % i 0,55 % respektivno, dok je za 2025. godinu projicirano da će biti veći za 7,7 % u odnosu na izvršenje iz 2021. godine.

- Prihodi od direktnih poreza

Projekcija prihoda od direktnih (izravnih) poreza urađene su po ustaljenoj metodologiji, prateći makroekonomske pokazatelje (GDP-nominalni i realni rast GDP-a, inflacija,

potrošnja, investicije), uz praćenje godišnjih i sezonskih trendova ostvarenja prihoda u prethodnim godinama i izmjena propisa koji tretiraju određene oblasti. Efekti naplate prihoda od poreza na dobit od uvođenja Zakona o porezu na dobit, pokazuju blagi rast za kantonalne Budžete, a koji se različito odražavaju za svaki kanton pojedinačno.

Kantoni u skladu sa Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH prikupljaju niz drugih direktnih poreza, koji uključuju porez na dobit pravnih lica i porez na dohodak, zatim prihode po osnovu kantonalnih propisa o porezima na imovinu i niz neporeznih prihoda, koji im omogućavaju da financiraju ustavom utvrđene funkcije.

Kod direktnih poreza posebno izdvajamo porez na dohodak i porez na dobit:

Projekcije prihoda po osnovu **poreza na dohodak** u 2023. god. za Kanton i općine Kantona iznose 38,07 milijuna KM, što predstavlja rast od 5,3 % u odnosu na očekivanu razinu ovih prihoda u 2022. godini. U 2024. godini predviđa se rast će za 6,4 % te će iznositi 40,5 milijuna KM, a u 2025. godinu ovi prihodi se predviđaju u iznosu od 43,2 milijuna KM, odnosno uz međugodišnji rast od 6,6 %. Projekcije prihoda od poreza na dohodak za Kanton u 2023. godini iznose 24,95 milijuna KM, što predstavlja rast od 5,3 % u odnosu na očekivanu razinu ovih prihoda u 2022. godini, porast ovih prihoda projiciran je i u narednim godinama, 6,4 % u 2024. i 6,6 % u 2025. godini, što iznosi 26,5 milijuna KM u 2024. te 28,29 milijuna u 2025. godini.

Prihodi od **poreza na dobit** u 2023. projicirani su u iznosu od 28,4 milijuna KM, što predstavlja pad od 3,3 % u odnosu na projekciju za 2022. godinu. U 2024. prihod od poreza na dobit očekuje se na razini od 29,3 milijuna KM, a 30,3 milijuna KM u 2025. godini, što predstavlja rast od 3,4 %.

Neporezni prihodi uglavnom ovise od realizacije planova rada pojedinih ministarstava i institucija, obzirom da u ovu kategoriju čine prihodi od pristojbi, naknada, prihoda pružanja javnih usluga (prihodi od vlastitih djelatnosti korisnika proračuna i vlastiti prihodi), naknada prema kantonalnim zakonima i drugim propisima. Neporezni prihodi SBK u 2023. godini projicirani su u iznosu od 17,2 milijuna KM, što predstavlja rast od 2,4 % u odnosu na projekciju za 2022. godinu. U 2024. godini rast će za 2,2 % te će iznositi 17,6 milijuna KM, dok se za 2025. godinu predviđaju u iznosu od 18,0 milijuna KM, odnosno uz međugodišnji rast od 2,0 %. *(Izvor: Smjernice ekonomske i fiskalne politike SBK za razdoblje 2023-2025. maj, 2022.)*

6. Projekcije Budžeta Općine Bugojno za period 2023-2025

6.1 Projekcije prihoda i primitaka za period 2023-2025

Planirani nivo ukupnih prihoda (poreznih i neporeznih) i primitaka, koji bi trebali biti na raspolaganju za finansiranje funkcija Budžeta općine Bugojno u 2022. godini iznosi 10.520.000 KM dok su projekcije za razdoblje 2023-2025. godinu slijedeće:

- 9.949.000 KM u 2023. godini,
- 10.348.000 KM u 2024. godini,
- 11.041.000 KM u 2025. godini. **(Tabela 4.)**

Projekcija ukupnih prihoda i primitaka Općine Bugojno za 2023. godinu predviđa manji iznos u odnosu na planirano u 2022. godini i to za 5,43 %, dok su veći za 10,8 % u odnosu na izvršenje u 2021. godini. U skladu sa dostavljenim projekcijama prihoda i analizama makroekonomskih parametara sa viših nivoa vlasti, evidentno je da će ekonomska kriza izazvana pandemijom "COVID 19" kao i ratom u Ukrajini negativno uticati na priliv sredstava u Općinski budžet i zbog toga se za naredne 2 godine planiraju manji prihodi i primici a to se posebno odnosi na prilive poreznih prihoda na koje Općine ne može značajno uticati a koji zavise od makroekonomske i fiskalne stabilnosti BiH i FBiH odnosno BDP-a, bilance uvoza i izvoza, ukupne potrošnje, investicija, zaposlenosti, inflacije i vanjskog duga svih nivoa vlasti BiH.

Tabela 4. Projekcija prihoda, primitaka i finansiranja za općinu Bugojno za razdoblje 2023 - 2025

R. b.	Ekon. kod	Opis	Ostvareno 2021.	Plan 2022.	Projekcije		
					2023.	2024.	2025.
1		PRIHODI, PRIMICI I FINANSIRANJE	8.976.787	10.520.000	9.949.000	10.348.000	11.041.000
2	710000	PRIHODI OD POREZA	6.510.969	6.680.000	6.588.000	6.882.000	7.369.500
3	711000	Porezi na dobit pojedinaca i poduzeća	3.888	12.000	10.000	15.000	15.000
4	712000	Doprinosi za socijalnu zaštitu	0	0	0	0	0
5	713000	Porezi na plaću i radnu snagu	5.327	5.000	5.000	5.000	5.000
6	714000	Porez na imovinu	876.801	900.000	920.000	970.000	1.000.000
7	715000	Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga)	302	500	500	500	500
8	716000	Porez na dohodak	1.498.232	1.600.000	1.680.000	1.787.000	1.903.000
9	717000	Prihodi od neizravnih poreza	4.126.301	4.161.000	3.971.000	4.103.000	4.444.000
10	719000	Ostali porezi	118	1.500	1.500	1.500	2.000
11	720000	NEPOREZNI PRIHODI	2.264.896	2.001.000	2.161.000	2.266.000	2.371.500
12	721000	Prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih tečajnih razlika	32.896	55.000	60.000	65.000	70.000
13	722000	Naknade i pristojbe i prihodi od pružanja javnih usluga	2.231.180	1.945.000	2.100.000	2.200.000	2.300.000
14	723000	Novčane kazne (neporezne prirode)	820	1.000	1.000	1.000	1.500
15	730000	TEKUĆI TRANSFERI (TRANSFERI I DONACIJE)	199.807	1.339.000	500.000	500.000	600.000
16	731000	Primljeni tekući transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	1.494	0	0	0	0
17	732000	Primljeni tekući transferi od ostalih razina vlasti	198.313	1.339.000	500.000	500.000	600.000
18	733000	Donacije	0	0	0	0	0
19	740000	KAPITALNI TRANSFERI	1.113	400.000	500.000	500.000	600.000
20	741000	Primljeni kapitalni transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	0	0	0	0	0
21	742000	Kapitalni transferi od ostalih razina vlasti	1.113	400.000	500.000	500.000	600.000
22	770000	PRIHODI PO OSNOVI ZAOSTALIH OBVEZA	2	0	0	0	0
23	777000	Prihodi po osnovi zaostalih obveza	2	0	0	0	0
24	810000	KAPITALNI PRIMICI	0	100.000	200.000	200.000	100.000
25	811000	Kapitalni primici od prodaje stalnih sredstava	0	100.000	200.000	200.000	100.000
26	813000	Primici od financijske imovine	0	0	0	0	0
27	814000	Primici od dugoročnog zaduživanja	0	0	0	0	0
28	815000	Primici od kratkoročnog zaduživanja	0	0	0	0	0

Izvor: Služba za finansije i inspekcijski nadzor Općine Bugojno maj, 2022.

Prihodi od poreza (ekonomski kod 710000)

Uključuju slijedeće poreze:

- Porez na dobit pojedinaca i poduzeća
- Porez na plaću i radnu snagu
- Porez na imovinu
- Domaći porez na dobra i usluge
- Porez na dohodak
- Prihodi od indirektnih poreza
- Ostali porezi

Očekivani ukupni iznos prikupljenih **poreznih prihoda za Općinu Bugojno** u 2022. godini iznosi 6.680.000 KM. Dalje, projekcija poreznih prihoda u 2023.godini iznosi 6.588.000 KM, u 2024. godini 6.882.000 KM i u 2025. godini 7.369.500 KM. **(Tabela 4.)**

Iz navedenog može se konstatovati da će se porezni prihodi za period 2023-2025 postepeno povećavati u odnosu na ostvareno u 2021. godini, što će uticati na povećanje ukupnih prihoda Općine Bugojno za naredne 3 fiskalne godine.

Posebno izdvajamo povećanje slijedećih poreznih prihoda:

-Porezi na imovinu (ekonomski kod 714000)

Ovi porezi obuhvataju porez na imovinu od fizičkih i pravnih lica, porez na nasljeđe i darove, porez na promet nepokretnosti fizičkih i pravnih lica i ostale poreze na imovinu, koji najviše zavise od stanja na tržištu nekretnina i provedbe zakonskih propisa.

Plan ovih prihoda za 2022. godinu je 900.000 KM, dok su projekcije za 2023.godinu 920.000 KM, za 2024. godinu 970.000 KM i za 2025. godinu 1.000.000 KM.

-Prihodi od indirektnih poreza (ekonomski kod 717000)

Prihode od indirektnih poreza čine: porezi na dodanu vrijednost (PDV), porezi koji pripadaju Direkciji cesta i porezi na ime finansiranja autocesta FBiH.

Najznačajniji u ovoj grupi prihoda je prihod od PDV-a, koji se zajedno sa porezima koji pripadaju Direkciji cesta i sa porezima na ime finansiranja autocesta FBiH predviđa manje ukupne prihode od indirektnih poreza u iznosu od 3.971.000 u 2023. godini, 4.103.000 KM u 2024. godini i povećanje u ukupnom iznosu od 4.444.000 KM u 2025. godini u odnosu na

ostvareno u 2021. godini, što je u skladu sa projekcijama dostavljenim od ministarstva finansija SBK kojima je predviđeno uglavnom povećanje prihoda po ovoj osnovi.

- Porez na dohodak (ekonomski kod 716000)

Prihodi od poreza na dohodak, u skladu sa smjernicama dostavljenim od SBK se projiciraju u 2023. godini 1.680.000 KM, u 2024. godini 1.787.000 KM i u 2025. godini 1.903.000 KM što je povećanje u odnosu na ostvareno u iznosu od 1.498.232 KM u 2021. godini.

Neporezni prihodi (ekonomski kod 720000)

Neporezni prihodi uključuju:

- prihode od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihode od pozitivnih tečajnih razlika
- Naknade i takse i prihode od pružanja javnih usluga (administrativne takse, komunalne takse, naknade po osnovu dodjele i korištenja građevinskog zemljišta i građenje, naknade za tehnički pregled građevina, naknade za zakup javnih površina, posebne naknade za zaštitu od prirodnih i dr. nesreća, naknade za korištenje šuma, vodne i cestovne naknade i ostale općinske naknade)
- novčane kazne

Očekivani ukupni iznos prikupljenih neporeznih prihoda u 2022. godini iznosi 2.001.000 KM. Projekcija ukupnih neporeznih prihoda u 2023. godini iznosi 2.161.000 KM, u 2024. godini 2.266.000 KM i u 2025. godini 2.371.500 KM.

Potrebno je napomenuti da su neporezni prihodi još uvijek najslabija tačka sagledavanja prihoda koji se kao takvi različito tretiraju u Federaciji BiH, kantonima i općinama, zbog čega treba uslijediti njihovo specificirano i unificirano praćenje. Također, uz neporezne prihode potrebno je da se nadležne općinske službe više angažiraju i oko povećanja tekućih i kapitalnih transfera kao namjenskih sredstva sa viših nivoa vlasti koji imaju tendenciju kontinuiranog pada zbog nedostatka sredstava i nemogućnosti viših nivoa vlasti da sufinansiraju kapitalne i investicione projekte lokalnih zajednica tj. Općina.

Napomena: Potrebno je da Općinsko vijeće Bugojno do 31.12.2022. donese novu Odluku o komunalnim djelatnostima i naknadama u skladu sa Zakonom o komunalnim djelatnostima SBK (Sl. novine SBK, broj: 13/13) o kojoj značajno zavisi ukupna visina neporeznih prihoda Općine.

6.2. Projekcije rashoda i izdataka po ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji za period 2023- 2025

Očekivana projekcija rashoda i izdataka Općine Bugojno iznosi 9.949.000 KM u 2023. godini, 10.348.000 KM u 2024. godini i 11.041.000 KM u 2025. godini. Planirani ukupni rashodi i izdaci za 2023. su značajno manji u odnosu na planirano u 2022. godini. Zbog nepodmirenih obaveza iz prethodnih godina, Općina i dalje nastoji poduzimati mjere štednje kod javne potrošnje koje bi se trebale provoditi kroz ograničavanje sredstava namjenjenih za tekuće transfere, uz istovremeno osiguranje normalnog funkcionisanja rada javne uprave kao i osiguravanje sredstava za infrastrukturne projekte i investicije. S obzirom da će usporeni ekonomski oporavak negativno uticati na priliv sredstava i u narednim godinama jedna od ključnih mjera je upravo smanjenje tekućih transfera kao i kontrola utroška sredstava za kapitalne transfere kako bi se stabilizirao budžet Općine.

Iz navedenog razloga ukupni tekući rashodi (ekonomski kod 610000) su projicirani značajno manje za 2023. godinu u iznosu od 9.329.000 KM, za 2024. godinu u iznosu od 9.588.000 KM i za 2025. godinu u iznosu od 10.171.000 KM, dok su u 2021. godini ostvareni u iznosu od 7.772.507 KM.

Ukupni kapitalni izdaci (ekonomski kod 820000) su planirani za 2022. godinu u iznosu od 560.000 KM a za period 2023-2025. godinu su projicirani u iznosu od 570.000 KM za 2023, 700.000 KM za 2024. i 800.000 KM za 2025. godinu.

Tekuća rezerva je planirana u iznosu od 60.000 KM za 2022. godinu što je približno u skladu sa prethodnim fiskalnim godinama a za period 2023-2025. godinu projicira se u iznosu od 50.000 za 2023. godinu do 70.000 KM za 2025. godinu.

U slijedećim **tabelama 5.** su prikazane projekcije rashoda i izdataka Općine po ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji za period 2023-2025. godine:

Tabele 5. Projekcije rashoda i izdataka Općine po ekonomskoj i funkcionalnoj klasifikaciji za period 2023-2025. godine

R. b.	Ekon. kod	VRSTA RASHODA	Ostvareno 2021.	Plan 2022.	Projekcije		
					2023.	2024.	2025.
1		UKUPNO RASHODI I IZDACI	7.907.830	10.520.000	9.949.000	10.348.000	11.041.000
2	600000	Tekuća rezerva (pričuva)	0	60.000	50.000	60.000	70.000
3	610000	Ukupni tekući rashodi	7.772.507	9.900.000	9.329.000	9.588.000	10.171.000
4	611000	Plaće i naknade troškova zaposlenih	2.020.863	2.474.000	2.520.000	2.584.000	2.750.000
5	612000	Doprinosi poslodavaca i ostali doprinosi	184.301	225.500	229.000	234.000	248.000
6	613000	Izdaci za materijal, sitni inventar i usluge	563.492	588.000	620.000	650.000	708.000
7	614000	Tekući transferi i drugi tekući rashidi	4.101.677	4.839.500	4.200.000	4.250.000	4.450.000
8	615000	Kapitalni transferi	901.498	1.763.000	1.750.000	1.860.000	2.000.000
9	616000	Izdaci za kamate	676	10.000	10.000	10.000	15.000
10	820000	Ukupni kapitalni izdaci	135.323	560.000	570.000	700.000	800.000
11	821000	Izdaci za nabavu stalnih sredstava	135.323	460.000	470.000	500.000	600.000
12	822000	Izdaci za financijsku imovinu	0	100.000	100.000	200.000	200.000
13	823000	Izdaci za otplate dugova	0	0	0	0	0
14		Broj zaposlenih	83	88	92	92	94

R. b.	Funkc. kod - Klasa	RASHODI PO FUNKCIONALNIM KATEGORIJAMA	Ostvareno 2021.	Plan 2022.	Projekcije		
					2023.	2024.	2025.
1		UKUPNO	7.907.830	10.520.000	9.949.000	10.348.000	11.041.000
2	01	OPĆE JAVNE USLUGE	3.385.102	4.497.000	4.524.000	4.730.000	5.135.000
3	02	OBRANA	0	0	0	0	0
4	03	JAVNI RED I SIGURNOST	140.000	160.000	160.000	170.000	180.000
5	04	EKONOMSKI POSLOVI	868.681	1.130.000	1.100.000	1.133.000	1.175.000
6	05	ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE	215.300	355.000	350.000	360.000	370.000
7	06	STAMBENI I ZAJEDNIČKI POSLOVI	465.684	1.078.000	850.000	900.000	1.000.000
8	07	ZDRAVSTVO	57.000	166.000	170.000	175.000	185.000
9	08	REKREACIJA, KULTURA I RELIGIJA	1.641.804	1.855.000	1.650.000	1.700.000	1.750.000
10	09	OBRAZOVANJE	477.338	475.000	475.000	480.000	500.000
11	10	SOCIJALNA ZAŠTITA	656.921	804.000	670.000	700.000	746.000

Izvor: Služba za finansije i inspeksijski nadzor Općine Bugojno maj, 2022.

Plaće i naknade troškova zaposlenih (ekonomski kod 611000)

Planirani prosječan broj zaposlenih (državnih službenika i namještenika) u jedinstvenom organu uprave Općine Bugojno za 2022. godine je 88, uz uvjet da se popune upražnjena radna mjesta sa novim zaposlenicima. Međutim, zbog usporenog ekonomskog oporavka nije izvjesno da će se to u potpunosti ostvariti do kraja 2022. godine. Ukupno planirana potrošnja za bruto plaće i naknade zaposlenih u 2022. iznosi 2.474.000 KM dok je projicirani iznos za 2023. godinu 2.520.000 KM (za 92 zaposlenih), za 2024. godinu projicirani iznos je 2.584.000 KM (za 92 zaposlenih) i za 2025. godinu 2.750.000 KM (za 94 zaposlenih). Prema tome, projicirani prosječan broj zaposlenih u organu uprave Općine Bugojno za period 2023.-2025. godinu je 93 uzimajući u obzir odlaske zaposlenih u penziju i zapošljavanje novih državnih službenika i namještenika.

Izdaci za materijal, sitni inventar i usluge (ekonomski kod 613000)

Ukupna izdvajanja za materijalne troškove, sitni inventar i usluge Općine Bugojno procjenjuju se na 588.000 KM u 2022. god., 620.000 KM u 2023., 650.000 KM u 2024. godini i 708.000 KM u 2025. godini. Putni troškovi, nabavka materijala, komunalni izdaci, troškovi energije, izdaci za tekuće održavanje i ugovorene usluge su realno planirani i neizbježni kad je u pitanju funkcionisanje rada Organa uprave, odnosno pružanje kvalitetne i profesionalne usluge građanima, kao i potrebe za sredstvima za rad Općinskog vijeća, Općinskih službi i mjesnih zajednica.

Tekući transferi (ekonomski kod 614000)

Ukupna izdvajanja za tekuće transfere su planirana u iznosu od 4.839.500 KM za 2022., dok su za naredne tri godine ista sredstva smanjena zbog nepredvidljivog rasta poreznih prihoda Općine kao i zbog veće potrebe ulaganja u infrastrukturu. S tim u vezi projicirana su sredstva za tekuće transfere u iznosu od 4.200.000 KM za 2023. godinu, 4.250.000 KM za 2024. godinu i 4.450.000 KM za 2025. godinu. Drugi razlog smanjenja projiciranih iznosa za ovu namjenu za period 2023-2025 u odnosu na tekuću 2022 godinu leži u činjenici da opreznije planiranje neporeznih prihoda narednih godina zahtjeva i mjere štednje za sve korisnike budžetskih sredstava dok su bruto plaće zaposlenih zakonski regulisane a materijalni troškovi za rad javne uprave i Općinskog vijeća su minimalno planirani iako se očekuje znatno povećanje cijena. Uz mjere štednje, budžetsko programiranje je sigurno jedno od rješenja problema nerealne

potrošnje krajnjih korisnika tekućih transfera. Po pitanju izrade programa potrošnje po kojima bi se finansirali svi korisnici budžetskih sredstava, potrebno je da se svi akteri uključe u proces planiranja i izrade dokumenata Budžeta kako bi se sredstva trošila realno, namjenski i transparentno. Kako bi se budžetsko programiranje realizovalo u skladu sa Zakonom o Budžetima FBiH i ostalim zakonskim propisima, potrebno je da sve potrošačke jedinice organa uprave (općinske službe) urade pojedinačne programe utroška sredstava za tekuće i kapitalne transfere i izdatke kako bi služba za finansije i inspekcijski nadzor mogla pratiti namjenski i transparentan utrošak sredstava iz Budžeta.

Kapitalni transferi (ekonomski kod 615000)

Ukupna izdvajanja za kapitalne transfere su planirana u iznosu od 1.763.000 KM za 2022. godinu dok su projekcije za razdoblje 2023-2025 slijedeće: 1.750.000 KM za 2023. god., 1.860.000 KM za 2024. godinu i 2.000.000 KM za 2025. godinu. Uzimajući u obzir trenutnu ekonomsku krizu praćenu inflacijom (posebno poskupljenjima građevinskog materijala), potrebu za obnovom infrastrukture na teritoriji Općine i uzimajući u obzir dijelom dostavljene zahtjeve korisnika za finansiranje infrastrukturnih projekata iz prošle godine koje je Služba za finansije i inspekcijski nadzor zaprimila od nadležnih Općinskih službi, iznosi za kapitalne transfere su projicirani za period 2023-2025. u većim iznosima od ostvarenja u 2021. godini.

Infrastrukturni i kapitalni projekti kao i razvojni programi koje Općina planira realizovati i implementirati za period 2023-2025. godine nisu navedeni u Nacrtu dokumenta strategije razvoja Općine za period 2011-2020, jer se isti treba revidirati odnosno uraditi novi. Upćenito, najvažniji razvojni programi u budućem dokumentu strategije razvoja Općine trebaju uključiti: Izgradnju infrastrukture sufinansiranjem projekata u nadležnosti javnih preduzeća, podršku razvoju malih i srednjih preduzeća, razvoj poljoprivredne proizvodnje i kreiranje poslovnog okruženja za privlačenje investicija. Općina Bugojno će nastojati da za period od 2023-2025. započne i završi veći dio projekata koji su planirani pod svakim pojedinačnim programom budžetskih korisnika (općinskih službi) i u skladu sa svojim mogućnostima i nadležnostima.

Ukupni kapitalni izdaci (ekonomski kod 820000) se uglavnom odnose na održavanje zgrade Općine, nabavku opreme i infrastrukturne projekte za građevine i mostove koji se vode kao stalno sredstvo Općine a planirani su u iznosu od 560.000 KM za 2022. godinu dok su projicirani od 570.000 KM do 800.000 KM za period 2023- 2025. godinu.

***Napomena A: Izdaci za finansijsku imovinu (ekonomski kod 822000)** se odnose na neraspoređeni višak prihoda i rashoda koji je planiran u iznosu od 100.000 KM za 2022. godinu a projiciran je u iznosu od 100.000 KM do 200.000 za period 2023-2025. godinu a svrha je podmirivanje obaveza iz proteklih perioda.*

Napomena B: Izdaci za otplate duga (ekonomski kod 823000)

Općina Bugojno nije planirala nova dugoročna zaduženja u 2022. godini dok za razdoblje 2023-2025. nije isključena opcija novog zaduživanja, zavisno od priliva sredstava i infrastrukturnih projekata od vitalne važnosti za dugoročni razvoj općine.

Budžetska potrošnja po funkcionalnoj klasifikaciji (Rashodi po funkcionalnim kategorijama iz Tabele 5)

Iz pregleda rashoda po funkcionalnoj klasifikaciji vidljivo je da se najveći dio sredstava usmjerava prema aktivnostima općih javnih službi (regulisano zakonom) odnosno prema povećanju kvalitete usluga građanima kao i zaposlenju visoke i srednje stručne spreme u organu uprave. Potrošnja usmjerena prema ekonomskim, stambenim i zajedničkim poslovima je posebno značajna jer je prioritet Općine da kroz izgradnju infrastrukture stvara preduslove za investicije i razvoj ali i da na taj način poticanjem implementacije projekata pomogne lokalnim građevinskim firmama i cjelokupnoj privredi Općine. S druge strane, za period od 2023. do 2025. planira se realna potrošnje za sve aktivnosti u skladu trenutnom inflacijom (poskupljenjima) i sa prilikom ukupnih prihoda Općine kako bi se stabilizirao budžet.

7. Pregled programa aktivnosti budžetskog korisnika, Jedinstvenog organa uprave sa potrošačkim jedinicama, za period 2023-2025. godinu

Strateški cilj budžetskog korisnika, jedinstvenog organa uprave je blagovremeno i potpuno ostvarivanje programskih aktivnosti Načelnika Općine zajedno sa potrošačkim jedinicama odnosno općinskim službama.

Tabela 6. Pregled programa aktivnosti po potrošačkim jedinicama (Načelnik i Općinske službe) za period 2023-2025.

Lista programa aktivnosti potrošačkih jedinica	Plan za 2022.	Projekcije			Nosioč aktivnosti	Izvor finansiranja
		2023.	2024.	2025.		
1. Program aktivnosti Općinskog Načelnika <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, tekuću rezervu i izdatke za opremu	193.500	199.000	205.000	220.000	Načelnik	Vlastita sredstva
2. Program aktivnosti Stručne službe općinskog vijeća i Načelnika <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge (posebno za rad vijećnika i komisija), parlamentarne stranke, izbornu komisiju, nabavku opreme, održavanje kasarne i rekonstrukciju zgrade Općine	1.305.000	1.320.000	1.350.000	1.440.000	Sekretar općinskog vijeća i načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije
3. Program aktivnosti Službe za civilnu zaštitu. <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, tekuće transfere (elementarne nepogode i deminiranje) i nabavku opreme	210.300	220.000	230.000	256.000	Pomoćnik načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije

4. Program aktivnosti Službe za privredu, društvene djelatnosti i opću upravu <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, tekuće transfere-posebni programi za sport, kulturu, NVO, obrazovanje, poduzetništvo, poljoprivredu, poduzetništvo i ostalo i izdatke za opremu.	4.498.800	3.700.000	3.780.000	4.050.000	Pomoćnik načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije
5. Program aktivnosti Službe za urbanizam, građenje, geodetsko-katastarske i imovinsko pravne poslove. <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, kapitalne izdatke i transfere i izdatke za opremu.	529.500	530.000	553.000	590.000	Pomoćnik načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije
6. Program aktivnosti Službe za stambeno komunalne poslove, obnovu i razvoj MZ <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, tekuće transfere- posebni programi za transfere i subvencije, izdatke za nabavku stalnih sredstava (oprema), kapitalne transfere drugim nivoima vlasti, kapitalne transfere pojedincima (obnova kuća)	3.230.600	3.300.000	3.420.000	3.635.000	Pomoćnik načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije
7. Program aktivnosti Službe za finansije i inspekcijski nadzor <u>Obuhvata:</u> troškove plaća i naknada zaposlenih, doprinose, izdatke za materijal i usluge, tekuće transfere (povrat poreza), izdatke za opremu, otplatu kredita, izdatke za kamate, neraspoređeni višak prihoda i rashoda (pokriće deficita iz ranijih godina samo za 2021. godinu)	552.300	580.000	610.000	650.000	Pomoćnik načelnika	Vlastita sredstva, sredstva sa viših nivoa vlasti, donacije
8. Program aktivnosti za pokriće deficita iz ranijih godina za period 2022-2024. godinu (Neraspoređeni višak prihoda i rashoda)	100.000	100.000	200.000	200.000	Općina Bugojno kao jed.organ uprave	Vlastita sredstva
UKUPNO	10.520.000	9.949.000	10.348.000	11.041.000		

Izvor: Služba za finansije i inspekcijski nadzor Općine Bugojno, juni 2022.

Programi aktivnosti svih potrošačkih jedinica-Načelnika i općinskih službi **u tabeli 6.** čine ukupnu programsku aktivnost jedinstvenog organa uprave. Potrošačke jedinice odnosno Načelnik i općinske službe, kao budžetski korisnici, su dužni da u sklopu navedenih programskih aktivnosti izrade pojedinačne programe koji će obuhvatiti sve tekuće i kapitalne transfere/subvencije pojedincima, udruženjima, javnim preduzećima i ustanovama klasifikovane po funkcionalnim kategorijama iz slijedećih oblasti: Opće javne usluge, odbrana, javni red i sigurnost, ekonomski poslovi, zaštita životne sredine, stambeni i zajednički poslovi, zdravstvo, rekreacija-sport, kultura i religija, obrazovanje i socijalna zaštita.

8. Mjere i preporuke za upravljanje prihodima, primicima, rashodima i izdacima u budžetu Općine Bugojno

Preporuke i mjere za fiskalnu i makroekonomsku politiku Općine za period 2023-2025 :

- Restriktivna politika prema potrošnji budžetskih sredstava posebno u uvjetima ekonomske krize izazvane pandemijom COVID19, ratom u Ukrajini kao i trenutnom inflacijom (rastom opće razine cijena)
- Budžetska disciplina i jačanje fiskalne odgovornosti korisnika budžetskih sredstava (potrošačkih jedinica; Načelnika i Općinskih službi)
- Uvođenje trezorskog poslovanja i uspostava efikasnog internog sistema kontrole i nadzora nad utroškom sredstava svih potrošačkih jedinica
- Jačanje makroekonomske stabilnosti (važna uloga nadležnih službi, privatnog sektora, javnih preduzeća, javnih ustanova i ostalih korisnika budžetskih sredstava)
- Provođenje daljnje reforme javne uprave, javnih preduzeća i javnih ustanova
- Provođenje mjera za poticanje zaposlenosti u javnom i privatnom sektoru
- Pобоljšanje naplate poreznih i neporeznih prihoda primjenom zakonskih propisa
- Koordinacija, saradnja i pojačane aktivnosti svih korisnika budžetskih sredstava u prikupljanju javnih prihoda sa svih nivoa vlasti
- Donošenje Odluka i drugih općih i pojedinačnih akata za uređivanje svih oblasti u skladu sa zakonima i nadležnosti Načelnika i Općinskog vijeća.

- Sprovođenje svih zakonskih i podzakonskih akata sa viših nivoa vlasti kao i usklađivanje svih pravnih regulativa općine sa važećim zakonima a koje nisu još uvijek usklađene.

Na osnovu procijenjenog okvira raspoloživih prihoda i prioriteta politika Općine s jedne strane, zatim analize objavljenih dokumenata sa viših nivoa vlasti i finansijskih zahtjeva korisnika Budžeta (djelomično dostavljeni od potrošačkih jedinica-općinskih službi) ovim dokumentom okvirnog Budžeta Općine Bugojno predloženi su prioriteti potrošnje za naredni trogodišnji period, a u skladu s tim i početne gornje granice rashoda korisnika Budžeta za 2023., 2024. i 2025. godinu.

***Napomena:** Ograničavajući faktor za utvrđivanje predloženih prioriteta potrošnje i početnih gornjih granica rashoda je projicirani okvir raspoloživih prihoda prikazan u tabeli 4. (Projekcija prihoda, primitaka i finansiranja općine Bugojno za period 2023.- 2025. godinu).*

Pripremila:

Služba za finansije i inspekcijski nadzor Općine Bugojno

Broj: 07-14-00819-22

Bugojno, juni 2022. god.

NAČELNIK OPĆINE

Hasan Ajkunić, s.r.